

Αποτυπώσεις του τόπου στην παλαιότερη λογοτεχνία

Ενότητα 4η: Εγκώμια και θρήνοι πόλεων
(β' μέρος)

Ενότητα 5η: Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού)

Ενότητα 6η: Οι αμαρτωλές πόλεις (α' μέρος)

Αναστασία Μαρκομιχελάκη

Επίκουρη Καθηγήτρια

Τμήμα Φιλολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

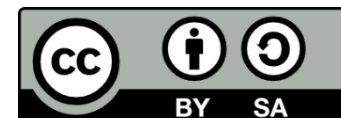

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ενότητα 4^η: Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων

Μάθημα 6^ο: Ενότητα 4^η (β' μέρος), Ενότητα 5^η
& Ενότητα 6^η (α' μέρος)

Περιεχόμενα μαθήματος

4^η Ενότητα.

1. Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, «Θρήνος της Κρήτης».
2. Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Δημοτικά τραγούδια για την άλωσή του.
3. Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Ένα τελευταίο χωρίο από τον *Κρητικό Πόλεμο* του Μπουνιαλή.

5^η Ενότητα.

1. Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού) σε σατιρικά και κωμικά έργα της Κρητικής Λογοτεχνίας.

6^η Ενότητα.

1. Εισαγωγή στην έννοια της αμαρτωλής πόλης.

Λέξεις-κλειδιά μαθήματος

4^η ενότητα

1. Γεράσιμος Παλλαδάς
2. το μοτίβο του «πού» στα μοιρολόγια
3. αναφορά ή επαναφορά
4. δημοτικό τραγούδι

5^η ενότητα

1. πόλη-χωριό
2. το σχήμα του «κύκλου»
3. το σχήμα της αντίθεσης

6^η ενότητα

1. Βαβυλώνα
2. Μέμφη
3. αλληγορία
4. ιντερμέδια
5. η αμαρτία ως ασθένεια

Σκοποί ενότητας 4^{ης}, 5^{ης} & 6^{ης}

4^η ενότητα

- Να ολοκληρωθεί η μελέτη των θρήνων του Χάνδακα, με τα ποιήματα του Γεράσιμου Παλλαδά.
- Να δούμε πώς η συλλογική μνήμη θρηνεί την άλωση του Χάνδακα στο δημοτικό τραγούδι.

5^η ενότητα

- Να κατανοηθεί ότι στη λογοτεχνική αντίθεση πόλης-χωριού στην Κρητική Λογοτεχνία βλέπουμε μόνο από την οπτική γωνία του κατοίκου της πόλης.
- Να φανεί πώς οι χιουμοριστικές αναφορές στους χωρικούς στην πραγματικότητα κρύβουν μια σκληρή πραγματικότητα.

6^η ενότητα

- Να δοθούν εισαγωγικά στοιχεία για το μοτίβο της αμαρτωλής πόλης στη λογοτεχνία.
- Να δούμε πώς η Κρητική Λογοτεχνία παρουσιάζει αλληγορικές, συμβολικές και πραγματικές πόλεις ως αμαρτωλές.

4^η Ενότητα

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

4^η Ενότητα

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, «Θρήνος της Κρήτης».

- Πηγή: Χρίστος Ν. Πέτρος-Μεσογειτής, «Κρητικοί στίχοι εκ παλαιών χειρογράφων της βιβλιοθήκης του Μουσείου Ηρακλείου», *Άπαντα Χρίστου Ν. Πέτρου-Μεσογειτή (1909-1944)*, επιμ. Πέτρος Ι. Φιλίππου-Αγγέλου, Καλύβια, Έκδοση Επιμορφωτικού Συλλόγου Καλυβίων, 1984.

Το συνηθισμένο στα δημοτικά μοιρολόγια **μοτίβο του ερωτηματικού «πού»**:

Πού φίλοι 'κεί, και πού συγγενείς;

πού εδικοί, και πού οι γονείς;

ω πόνος, πόνος

και Θεού φόβος,

έλα συ, μάνα, που τους πονείς!

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, «Θρήνος της Κρήτης».

- Πηγή: Χρίστος Ν. Πέτρος-Μεσογειίτης, «Κρητικοί στίχοι εκ παλαιών χειρογράφων της βιβλιοθήκης του Μουσείου Ηρακλείου», *Άπαντα Χρίστου Ν. Πέτρου-Μεσογειίτη (1909-1944)*, επιμ. Πέτρος Ι. Φιλίππου-Αγγέλου, Καλύβια, Έκδοση Επιμορφωτικού Συλλόγου Καλυβίων, 1984..

Και μάννα πού αποφαίνεται;
και κύρις πού εγνωρίζετον
στο τόσον αίμα,
όπου σαν ρεύμα
στον κόσμον όλον ευρύνετον; (στρ. 18-19)

Αναφορά ή επαναφορά: ρητορικό σχήμα όπου συνεχόμενες προτάσεις ή στίχοι ξεκινούν με την ίδια λέξη ή φράση.

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, «Θρήνος της Κρήτης».

- Πηγή: Χρίστος Ν. Πέτρος-Μεσογειίτης, «Κρητικοί στίχοι εκ παλαιών χειρογράφων της βιβλιοθήκης του Μουσείου Ηρακλείου», *Άπαντα Χρίστου Ν. Πέτρου-Μεσογειίτη (1909-1944)*, επιμ. Πέτρος Ι. Φιλίππου-Αγγέλου, Καλύβια, Έκδοση Επιμορφωτικού Συλλόγου Καλυβίων, 1984.

Η Κρήτη, από θρηνούμενη, γίνεται θρηνούσα:

Γίνου, συ Κρήτης, η μάνα τους,
η λυπημένη πατρίδα τους,
για να τους κλάψης
για να τους θάψης,
σαν σ' αγαπούσασι πάντα τους.

*Κλάψε, θρηνήσου, πατρίδα μου,
κι αποχωρίσου, μανίτζα μου,
την γλυκιά γέννα,
όπου για σένα
θανατωθήκαν, 'δελφίτζα μου. (στρ. 20-21)*

Εγκώμιο και Θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, «Θρήνος της Κρήτης».

- Πηγή: Χρίστος Ν. Πέτρος-Μεσογειτής, «Κρητικοί στίχοι εκ παλαιών χειρογράφων της βιβλιοθήκης του Μουσείου Ηρακλείου», *Άπαντα Χρίστου Ν. Πέτρου-Μεσογειτή (1909-1944)*, επιμ. Πέτρος Ι. Φιλίππου-Αγγέλου, Καλύβια, Έκδοση Επιμορφωτικού Συλλόγου Καλυβίων, 1984.

Ο Θρήνος των κατοίκων στην προσφυγιά:

Αλλ' από λόγου σου έφυγαν
και θλιβερώτατα έκλαψαν
τον χωρισμόν σου
και τον καημό σου
και «ώχω-μεν σε μας» έλεγαν.

«Ποιος άλλος τόπος να μας δεχθή;
ποια καλωσύνη να μας ελθή;
ώχου, Χριστέ μου,
και πλαστουργέ μου,
θάνατος μόνο να μας φερθή!» (στρ. 24-25)

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, «Θρήνος της Κρήτης».

- Πηγή: Χρίστος Ν. Πέτρος-Μεσογειίτης, «Κρητικοί στίχοι εκ παλαιών χειρογράφων της βιβλιοθήκης του Μουσείου Ηρακλείου», *Άπαντα Χρίστου Ν. Πέτρου-Μεσογειίτη (1909-1944)*, επιμ. Πέτρος Ι. Φιλίππου-Αγγέλου, Καλύβια, Έκδοση Επιμορφωτικού Συλλόγου Καλυβίων, 1984.

Ο θρήνος των κατοίκων στην προσφυγιά:

Τους ξένους μάθε πώς έχουσι
στην ξενητειάν και τους παίζουσι,
τους τιμωρούσι
και περγελούσι
κι ολότελα τούς-ε γδύνουσι.

Σε σπίτι δεν τούς-ε βάνουσι,
αλλά τα νοίκια σπουδάζουσι
διπλά να τα παίρνουν
και να τους γδέρνουν,
και ένα σε τόσους μοιράζουσι. (στροφή 30-31)

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, άτιτλο θρηνητικό ποίημα.

- Πηγή: Χρίστος Ν. Πέτρος-Μεσογειτής, «Κρητικοί στίχοι εκ παλαιών χειρογράφων της βιβλιοθήκης του Μουσείου Ηρακλείου», *Άπαντα Χρίστου Ν. Πέτρου-Μεσογειτή (1909-1944)*, επιμ. Πέτρος Ι. Φιλίππου-Αγγέλου, Καλύβια, Έκδοση Επιμορφωτικού Συλλόγου Καλυβίων, 1984., σ. 140.

Χριστιανοί, ελάτε να μας 'δήτε,
και την κακή μας τύχη να θρηνήτε.
Τα βάσανά μας όλοι θυμηθήτε,
και μετά 'μάς, αλλοίμονο, να πήτε
πολλά μοιρολογήματα, που πρέπει
στην Κρήτην, και κλαθμούς όπου της τρέχουν.
Την Κρήτην, αν ιδήτε, πως να κλαίγη,
τους πόνους και κλαθμούς της να σας λέγη,
μη την καταφρονήσετε, να ζήτε,
μόνο στον λογισμόν σας να σκοπήτε,
πως κύκλος είν' ο χρόνος και γυρίζει
κι όλους μας ίσα κ' ίσα περγιορίζει.
Ίσα, και όντες ανάψη μία πόλις
φωτιάς κατακαυμόν καίγουσιν όλοι.

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Γεράσιμος Παλλαδάς, άτιτλο θρηνητικό ποίημα.

- Πηγή: Χρίστος Ν. Πέτρος-Μεσογειίτης, «Κρητικοί στίχοι εκ παλαιών χειρογράφων της βιβλιοθήκης του Μουσείου Ηρακλείου», *Άπαντα Χρίστου Ν. Πέτρου-Μεσογειίτη (1909-1944)*, επιμ. Πέτρος Ι. Φιλίππου-Αγγέλου, Καλύβια, Έκδοση Επιμορφωτικού Συλλόγου Καλυβίων, 1984., σ. 140.

Γιατί πτωχόν και πλούσον ίσα καίγει,
τα σπίτια και παλάτια καταφλέγει.
Την Κρήτην αν ιδήτε μαυρισμένη,
τάξετε πως την βλέπετε χηρεμένη.
Οι τάξεις κ' οι δουλειές της εχαθήκαν
κι όλες οι αρχονδιές της εβουλήσαν.

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Δημοτικά τραγούδια για την άλωση του Κάστρου.

• Πηγή: Κρητική
Ανθολογία (ΙΕ'-
ΙΖ' αιώνας),
επιμ.
Στυλιανός
Αλεξίου,
Ηράκλειο,
Εταιρία
Κρητικών
Ιστορικών
Μελετών,
1969, σ. 241.

— Κάστρο! και πού 'ν' οι πύργοι σου και τα καμπαναριά σου,
και πού 'ν' οι γι-αντρειωμένοι σου τ' όμορφα παλληκάρια;
— Μα μένα οι γι-αντρειωμένοι μου, τ' όμορφα παλληκάρια
η μαύρη γης τα χαίρεται 'ς αραχνιασμένον Άδη.
Δεν έχω αμάχη τση Τουρκιάς μουδέ κακιά του Χάρου
μόνο 'χω αμάχη και κακιά του σκύλου του προδότη
απού μού τα κατάδωσε.

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Δημοτικά τραγούδια για την άλωση του Κάστρου.

• Πηγή:
Θεοχάρης
Δετοράκης,
Ανέκδοτα
δημοτικά
τραγούδια της
Κρήτης,
Ηράκλειο, σ.
36-37, με τόπο
προέλευσης
τον Πατσό
Αμαρίου
(καταγραφή:
1973).

— Κάστρο! και πού 'ν' οι πύργοι σου και τα καμπαναριά σου, και πού 'ν' οι γι-αντρωμένοι σου οι καστροπολεμάρχοι; «Είκοσι χρόνους πόλεμο έκανα με τσι Τούρκους κι απάνω στα εικοσιδυό το Κάστρο επατήθη. Και τσ' άντρες μου εσφάξανε, τσι χριστιανούς τουρκέψαν, χαλάσαν τα καμπαναριά, τζαμιά τα 'νοματίζου, χαλούνε και τσι πύργους μου και μιναρέδες κάνου».

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Ο Κρητικός Πόλεμος 1645-1669 του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή

- Πηγή: Ένα ακόμη χωρίο:
Μαρίνος
Τζάνε
Μπουνιαλής,
*Ο Κρητικός
Πόλεμος
1645-1669,*
επιμ.
Στυλιανός
Αλεξίου –
Μάρθα
Αποσκήτη,
Στιγμή,
Αθήνα 1995.

Ο Άγιος Τίτος θα γενεί μετζίτι και σμαΐδα,
κι αγάπη εγίνη στερά και πλιο δεν έχω ελπίδα. ...
Σήμερα τα παλάτια μου Τούρκος θα τα πατήσει ...
Μάτια μου, τι κοιτάζετε; Τώρα σκοτεινιαστήτε,
τους Τούρκους οπού θε να μπουν ογιά να μην τους δήτε.
Τ' αυτιά μου ας κουφαθούσινε, ογιά να μη γροικήσου
το στόμα των Αγαρηνών να με σαλαβατίσου*.
(λέω προσευχές)
(555, 1-2, 7, 13-16)

Εγκώμιο και θρήνοι πόλεων: Χάνδακας. Ο Κρητικός Πόλεμος 1645-1669 του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή

- Πηγή: Ένα ακόμη χωρίο:
Μαρίνος
Τζάνε
Μπουνιαλής,
Ο Κρητικός Πόλεμος 1645-1669,
επιμ.
Στυλιανός
Αλεξίου –
Μάρθα
Αποσκίτη,
Στιγμή,
Αθήνα 1995.

Ω Κάστρο μου περίδοξο, τάχατες όσοι ζούνε,
τάχατες να σε κλαίσινε και να σ' αναζητούνε;
Έπρεπε όλ' οι Καστρινοί μαύρα για να βαστούσι,
να κλαίγουνε καθημερινό κι όχι να τραγουδούσι·
άντρες, γυναίκες και παιδιά και πάσα κορασίδα
να δείχνουν πως έχασανε τέτοιας λογής πατρίδα.
(573, 21-26)

5^η Ενότητα

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

5^η Ενότητα

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού) στην Κρητική Λογοτεχνία

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού) - Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Μετά την οικονομική του καταστροφή στην πόλη, ο Σαχλίκης καταφεύγει στο χωριό όπου είχε αγροτική περιουσία.

Η εισαγωγική αντίθεση χωριού – πόλης, που περιέχει και επιμέρους αντιθέσεις στη ζωή των δύο:

Και απήν ελευθερώθηκα, η Τύχη μου η καμένη
ως ήτον να με πολεμά πάντοτε μαθημένη,
λέγει μου: «Άγωμε* εις το χωρίον, να κάμης τες δουλείες σου,
(πήγαινε)

και άφες του Κάστρου τα στενά, άφες τες πελελίες* σου
(τρέλες)

να λείπης εκ τες έξοδες κ' εκ τες εντυμασίες
να μη σε τρων πολιτικές, μηδέ και μαυλισίες.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Λείπε από τόσην έξοδον και γίνου νοικοκύρης,
αν ζήσης να περισσευθής* και πάλιν να διαγείρης· (να
αποταμιεύσεις)
όντα τυχαίνη, γύρευσε, σπούδαξε να εσοδιάζης
και θέλεις έχειν εις καιρόν, αν πρέπει, να εξοδιάζης».
Εκόμπωσέ με η Τύχη μου, είπέ μου: «Γείρε, φύγε!»
και από το Κάστρον με έβγαλεν, εις το χωρίον με επήγε. (στ.
107-118)

χωρίον = *casale*: έκταση γης που περιελάμβανε και ένα χωριό-
οικισμό. Βλ. Χαράλαμπος Γάσπαρης, *Η γη και οι αγρότες στη
μεσαιωνική Κρήτη, 13^{ος}-14^{ος} αιώνας*, Αθήνα, Εθνικό Ίδρυμα
Ερευνών (Μονογραφίες, 4), 1997.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

*Η δεύτερη αντίθεση πόλης – χωριού: συνήθειες του Σαχλίκη ≠
συνήθειες των χωρικών*

Απὴν με ἐπήγε εἰς τὸ χωρίον καὶ ἀπὴν τὸ εὐνεπήρα,
οὐδὲν με ἐμάθε ἡ Τύχη μου, ἡ δολερὴ μου Μοῖρα, 120
να ἀποκρατίζω κτήματα, να σπέρνω με ζευγάριν,
αμὴ με ἐμάθεν κυνηγόν με σκύλους, με ζαγάριν*, (λαγωνικό,
σκύλος τοῦ κυνηγιού)
οὐδὲν ἦτον στο σπίτιν μου βοδιοῦ ἢ προβάτου τρίχα,
οὐδέ μιτάτον ἔκαμα, ἀλλὰ οὐδέ αλώνιν εἶχα.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού) - Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

Εικόνα 1. Το χωριό Πενταμόδι.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή: Cristiano Luciani, «Stefanos Sachlikis, Περί των χωριατών και των αβουκάτων. “Sui villani e gli avvocati di Candia”», *Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici* 40 (2003), σ. 85-169.

Όλοι εβόσκαν πρόβατα κ' ελάλουν* τα ζευγάρια
(οδηγούσαν)
κ' εγώ σκύλους ελήτευγα* κ' έσυρνα τα ζαγάρια.
(έδενα και έσερνα με σκοινί)
Όλοι εκατευοδώνασιν τα λούρα και τα υνία,
κ' εγώ εις τα όρη εγύριζα κ' εις τα ψηλά βουνία.
Όλοι εκουρεύαν πρόβατα κ' εγώ εδικούς μου σκύλους·
όλοι είχαν τυρομύζηθρα κ' εγώ είχα μαύρους φίλους.
Όλοι από τ' αλώνια τους σωρούς τούς εγεμώναν
κ' εμέν, ως διά τους σκύλους μου, μόνον συχνοζυμώναν.

125

130

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Άλλοι είχαν βρωμοκρίθαρρον, λινάρια και μπαμπάκια,
κ' εγώ είχα σκυλολόγια, 'λητάρια και μανάκια,
αμή λαγούς εγύρευγα ταχία ταχία εις τα οράκια 135
κ' εις τ' αγρίμια και λαγούς ήθελα να γυρίζω.
Ουδέν εγέμιζα σωρούς κριθάρια και σιτάριν,
ουδέ πιθάρια, ουδέ βουτσιά* να γέμουσιν το οινάριν,
(βαρέλια)

αμή όταν εσοδιάζασιν οι άλλοι το σιτάριν.
κουκκιά και βρωμοκρίθαρα και το καλόν λινάριν, 140
εγώ έστεκα κ' εθώρουν τους σαν απομουδιασμένος,
να είπες εκοπανίσαν με και ήστεκα χολιασμένος.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Κ' ελογάριαζα κ' έλεγα: «Θέλω κ' εγώ να κάμω,
τα γεωργικά να τα κρατώ, θέλω να τα ξεδράμω*».
(να τα επιδιώκω)

Και πάντα από καλοκαιριού τα έκαμνα τα ζευγάρια, 145
και τον χειμώνα έκαμνα σκύλους με τα ζαγάρια.

Ό,τι και αν ήπαιρνα εντριτεία* και ό,τι από τους μύλους
(το ένα τρίτο)

τους λαγονάρους έθρεφα κ' ετάγιζα τους σκύλους.

Κ' οι σκύλοι πάντα ετρώγασιν κ' οι λαγονάροι ομάδι
κ' επτώχευσα κ' εγίνομουν ολότελα ρημάδιν. 150

Κ' εκράτουν τούτην την ζωήν πολλούς καιρούς και χρόνους
κ' επερισσεύθηκα πολλούς παραδαρμούς* και πόνους. [...]
(ταλαιπωρίες)

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

ΠΟΛΗ	vs	ΜΗ-ΠΟΛΗ (ΥΠΑΙΘΡΟΣ)
πολιτισμός		βαρβαρότητα
ασφάλεια		κίνδυνος
δράση		αδράνεια
ΖΩΗ		ΘΑΝΑΤΟΣ

Πηγή: Λ. Τσιριμώκου, «Η λογοτεχνία της πόλης», *Εσωτερική ταχύτητα*.
Δοκίμια για τη λογοτεχνία, εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 2000.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Η τρίτη αντίθεση πόλης – χωριού: κάτοικοι της πόλης ≠ κάτοικοι των χωριών

«... Ἄρχον τινά ουδέν θεωρεῖς, ἄνθρωπον να ἔχη χρήσι*,
(αξία)

ἢ φρόνιμον ἢ ευγενήν πάντα να σου συντύχη.

Ζευγάδες εἶναι και βοσκοί, αγελαδοί και σκάπτες, 165

βουκόλοι και χοιροβοσκοί και, μετ’ εκείνους, ράπτες,

και ουδέν κατέχουν να σταθούν ποτέ των εις ομάδιν·

ἔχουσιν τέτοια φρόνεσιν, ἔχουσιν τέτοια τάξιν

και θεωρώντα τους κανείς να πέση να πλαντάξη».

Ταχία ταχία σηκώνονται εις την δουλείαν να πάσιν, 170

και από ταχία βαστούν ψωμίν, ολήμερα να φάσιν.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Η τρίτη αντίθεση πόλης – χωριού: κάτοικοι της πόλης ≠ κάτοικοι των χωριών

Και αργά, όντε απομαζωθούν, έρχονται κουρασμένοι
και από τον κόπον της δουλείας πολλά τσιγαρισμένοι.

Κάθε εις απομαζώνεται απέσω εις το κελλίν του
κ' έχει με την γυναίκα του όλην την συμβουλήν του. 175

Και αν έλθη σκόλη κ' εορτή κ' εσμίξουσιν ομάδαι,
στοχάσου παραξόρδινον* και φοβερόν σημάδιν! (παράταξη)

Άλλος φορεί το σκούλινον*, βαμμένον κουρτσουβάκιν*,
(μάλλινο / κοντό βρακί)

άλλος φουστάνι δίμιτον*, άσπρον, εξ εβαμβάκι.
(με διπλή ύφανση)

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού) - Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Η τρίτη αντίθεση πόλης – χωριού: κάτοικοι της πόλης ≠ κάτοικοι των χωριών

Φορούν στιβάνια τραγικά, ως είναι μαθημένοι, 182
παπούτσια και γουνέλες των φορούν καμαρωμένοι· 183
και άλλος φορεί ολότελα εξεχαρβαλωμένα, 180
και πού 'ναι πλούσιος τάχατες, έναι καλιγωμένα*. 181
(ενισχυμένα, πεταλωμένα)

Και όλην τους την παρηγορίαν έχουν εις την ταβέρναν,
κόπελον έχουσιν ορθόν και λέγουσίν τον: «Κέρνα!» 185
Κ' εκείνοι εβγάνουν τα κρασιά και κάθονται και πίνουν·
και να είπες οι παντέρημοι εις την κοπρίαν το χύνουν!

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Η τρίτη αντίθεση πόλης – χωριού: κάτοικοι της πόλης ≠ κάτοικοι των χωριών

Και απότες πίουσιν περισσόν και απήν καλοκαρδίσουν,
μοίρα τους* ρίκτηι εις όρχησμα, μοίρα να τραγωδήσουν,
(κάποιοι, μερικοί απ’ αυτούς)

και μοίρα πίνουν, κάθονται πάντα και τραγωδούσιν, 190
και να είπες οι παντέρημοι κοράκοι κιλαδούσιν.

Και αφότις πίουσιν περισσά και γίνονται μεθούκλι,
γίνονται ωσάν τον μεθυστήν, τον πετεινόν τον κούκλην*.
(είδος κόκκορα)

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού) - Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Η τρίτη αντίθεση πόλης – χωριού: κάτοικοι της πόλης ≠ κάτοικοι των χωριών

†Και εκείνος οπού έχει δύναμιν τάχατες να μαλώση†,
εκείνοι οπού έχουν δύναμιν, τάχατες που ωφελούσιν*, 195
(αξίζουν)

αρχίζουν την αθιβολήν και πληρωμόν* ουκ έχουν, (τελειωμό)
και λέγουν και αποκρίνονται, το τί 'παν δεν κατέχουν.

Ως διά χωράφια αρχίζουσι και λέγουσι ως δι' αμπέλια:

ο είς τον άλλον δεν γροικά και ανάκατα φωνάζουν,
να 'πες αγρίμια κυνηγούν και λουματέαν* ορμιάζουν.

200 (βάλτος)

[...]

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Περί των χωριατών...»

- Πηγή:
Cristiano
Luciani,
«Stefanos
Sachlikis,
Περί των
χωριατών και
των
αβουκάτων.
“Sui villani e
gli avvocati di
Candia”»,
*Rivista di
Studi
Bizantini e
Neoellenici* 40
(2003), σ. 85-
169.

Η τρίτη αντίθεση πόλης – χωριού: κάτοικοι της πόλης ≠ κάτοικοι των χωριών

«Τίντα καλόν θωρείς λοιπόν, ίντα παρηγορίαν,
και κάθεσαι συνέπαρτος εις τούτα τα χωρία;
Άμε, εις το Κάστρον διάγειρε, κατάταξε εις την Χώραν,
να λείψης, κακορίζικε, εκ της πτωχίας την ψώραν». 250

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Στέφανος Σαχλίκης, «Βουλή των πολιτικών»

- Πηγή: Cristiano Luciani, «Stefanos Sachlikis, Περί των χωριατών και των αβουκάτων. “Sui villani e gli avvocati di Candia”», *Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici* 40 (2003), σ. 85-169 [http://search.lib.auth.gr/Record/744]

Κορίτσια του χωριού βρίσκονται στην πόλη για να εργαστούν
Στέφανος Σαχλίκης, *Βουλή των πολιτικών*

Έλενη, όταν έφυγες, μωρή απέ το χωρίον,
κι εκεί πήγες κι εκούμπησες στο πολιτικαρείον*
(πορνείο)

στης Αγγελίνας της πτωχής σιμά στο τσαγκαρείον
κι εδάνειζες την σάρκα σου, κούρβα, χιλίων και μυρίων

Εις τον γάμον ήλθε σύντομα τούτη η χωριατοπούλα,
οπού είχε χίλιες βουκεντρές* οπίσω εις την καπούλα.
(σημάδια μαστίγωσης)

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Γεώργιος Χορτάτσης, Κατζούρμπος

- Πηγή:
Κριτική
έκδοση
Λίνου
Πολίτη,
Εταιρία
Κρητικών
Ιστορικών
Μελετών,
Ηράκλειο
1964.

Αννούσα: Πώς είναι μπορεζάμενο εσύ κ' η Πουλισένα να του σηκώσετε το νου, να 'λπίζη πως κοιμάται με την Κασσάντρα; Βλέπετε, μη θέλετε να φάτε σε μια μπουκιά δυο τρεις γουλιές γιαμιά· δεν ημπορείτε παρά να τσι ξεράσετε γή πούρι να πνιγήτε.

Αρκολιά: Δεν το 'χω για παράξενο σε τούτο να φοβάσαι, γιατ' είσαι ακόμη αμάθητη, γιατί χωριάτισσά 'σαι.

(Γ 222-228)

Να ζήσης, κερ' Αννούσα μου, συργούλισε* την ψή σου, (παρότρυνε)

και τάξε πως στο κάτεργο πάλι μια νύχτα ήσου.

(Γ 242-243)

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού) -

Παράλληλο κείμενο:

Τζουάνες Παπαδόπουλος, Στον καιρό της σχόλης.

- Πηγή: Τζουάνες Παπαδόπουλος, Στον καιρό της σχόλης. Αναμνήσεις από την Κρήτη του 17ου αιώνα, εισαγωγή και σχολιασμός Alfred Vincent, μετάφραση και επιμέλεια Ναταλία Δεληγιαννάκη, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012.
- Και τότε, ω πόσα κορίτσια – υπηρέτριες, ψυχοκόρες, καμαριέρες, καλοκαμωμένες, νόστιμες, που δεν τις έστελναν τη μέρα έξω από το σπίτι οι κυράδες για να μην τις δουν και τις ξελογιάσουν, και τις έστελναν τη νύχτα να πάρουν δροσερό νερό από τον Τζιγάντε! [Φωτό: το σιντριβάνι στην κεντρική πλατεία του Χάνδακα-Ηρακλείου] Τί παιχνιδάκια, τί γλέντια – για να μην μακρηγορήσω πάνω σε κάτι άλλο, πιο παράξενο, και δεν ταιριάζει στην ηλικία μου, που μπήκα κιόλας στα εβδομήντα οκτώ! Αυτές οι φτωχούλες γύριζαν στο σπίτι οι πιο πολλές με τα λαγήνια τους και τα σωθικά τους γεμάτα δροσιστικά ποτά, και με τον καιρό πάθαιναν υδρωπικία, που δεν μπορούσε να γιατρευτεί παρά εννιά φεγγάρια μετά, και αυτή η αρρώστια, αυτή η επιδημία ντρόπιαζε τον Τζιγάντε.

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού): Γεώργιος Χορτάτσης, Κατζούρμπος

- Πηγή:
Κριτική
έκδοση
Λίνου
Πολίτη,
Εταιρία
Κρητικών
Ιστορικών
Μελετών,
Ηράκλειο
1964.

Δεν έχει αδειά μου δεκιαμιά να βγη να περπατήση,
χίλιες κακηώρες το ζιμιό να μη συναπαντήση,
να τηνέ κωλοσέρνουνε και να τηνέ ξεσκίζου,
κι ωσά γαιδάροι απάνω τση να στέκου να γκαρίζου.
Το Νικολό εγύρευα, και χίλιοι μ' ακλουθούσα,
κι άλλοι μοπιάναν τα βυζιά κι άλλοι μ' εχαιρετούσα,
κι άλλοι μ' ανασκεπάζασι κι εβγάνασι την ψή μου,
και σύρε ξέσυρε θαρρώ να σκίσαν το κορμί μου. (Ε 1-8)

Η αντίθεση πόλης – υπαίθρου (χωριού)

Εικόνα 2. Το σιντριβάνι του Χάνδακα (“Τζιγάντες”).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

6^η Ενότητα

Οι αμαρτωλές πόλεις

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

6^η Ενότητα

Οι αμαρτωλές πόλεις: Εισαγωγικά

Οι αμαρτωλές πόλεις: Εισαγωγικά

- Αλληγορικές πόλεις – πόλεις σύμβολα.
- Οι αμαρτίες των κατοίκων επιφέρουν τη θεία τιμωρία στην πόλη (φυσικές καταστροφές, αρρώστιες ή πόλεμοι).
- Βαβυλώνα: στην *Αποκάλυψη* του Ιωάννου συμβολίζει τη «μεγάλη πόλη» που καταστρέφεται εξαιτίας της αμαρτωλής ζωής των κατοίκων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

6^η Ενότητα

Οι αμαρτωλές πόλεις: Βαβυλώνα

Οι αμαρτωλές πόλεις.

Αποκάλυψις του Ιωάννου – Βαβυλώνα

- Πηγή: Ιωάννης, *Η αποκάλυψη*, Μορφή στα Νέα Ελληνικά: Οδυσσέας Ελύτης, ύψιλον/βιβλία, Αθήνα 1985.

«Υστερα είδα να κατεβαίνει από τον ουρανό ένας άλλος άγγελος μ' εξουσία μεγάλη που η δόξα του κατάλαμψε τη γης. Και έβγαλε δυνατή φωνή λέγοντας: “πάει, πάει έπεσε η Βαβυλών η μεγάλη· τόπος δαιμόνων έγινε και μονιά σκοτεινών πνευμάτων και φωλεά βρωμερών ορνέων· ήπιανε από το κρασί το αφύ τής πορνείας της όλα τα έθνη· κι οι βασιλιάδες όλοι ασωτέψανε μαζί της· κι από την ξετσιπωσιά της τη μεγάλη πλουτίσανε οι εμπόροι της γης”».

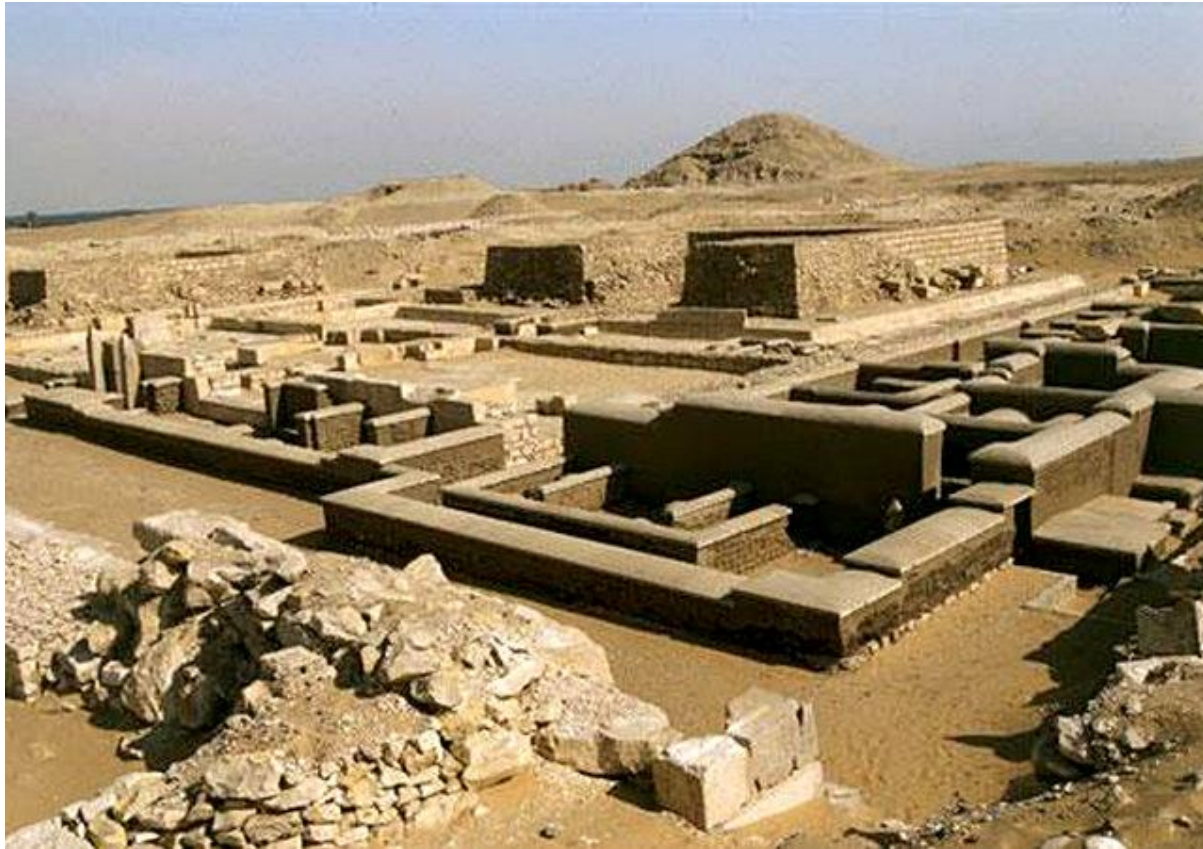

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

6^η Ενότητα

Οι αμαρτωλές πόλεις: Μέμφη της Αιγύπτου

Οι αμαρτωλές πόλεις: Ιωάννης-Ανδρέας Τρώιλος, *Ροδολίνος* (1647) – Μέμφη της Αιγύπτου

Εικόνα 3. Ο αρχαιολογικός χώρος στη Μέμφιδα της Αιγύπτου.

Ιωάννης-Ανδρέας Τρώιλος, Ροδολίνος (1647) – Μέμφη της Αιγύπτου

- Πηγή:
Ιωάννης-
Ανδρέας
Τρώιλος,
Ροδολίνος,
τραγωδία
17ου αιώνα,
επιμέλεια
έκδοσης
Μάρθα
Αποσκήτη,
πρόλογος:
Στυλιανός
Αλεξίου,
Στιγμή,
Αθήνα 1987.
Το 1647, που δημοσιεύεται το έργο, το Ρέθυμνο, πατρίδα του ποιητή, έχει μόλις καταληφθεί από τους Τούρκους
Αποσπάσματα από τον Πρόλογο
Πόλιρ, εσύ του Γέλου, η φημισμένη,
απ' ογιά τουρ καρπούρ και θησαυρούρ σου
του κόσμου είραι καρδιά ονοματισμένη,
την τόση μεγαλότη του λαού σου
σε λίγο θερ ιδεί ανεψηφισμένη
μαζί με το χαημό του βασιλιού σου.
Κι αν ώρ επά κυρία σ' είχαν ούλοι,
τώρα ειρ τυράννω χέρια μένειρ δούλη.

Οι αμαρτωλές πόλεις. Ιωάννης-Ανδρέας Τρώιλος, *Ροδολίνος (1647)* – Μέμψη της Αιγύπτου

- Πηγή:
Ιωάννης-
Ανδρέας
Τρώιλος,
Ροδολίνος,
τραγωδία
17ου αιώνα,
επιμέλεια
έκδοσης
Μάρθα
Αποσκήτη,
πρόλογος:
Στυλιανός
Αλεξίου,
Στιγμή,
Αθήνα 1987.

Θεό γιατί δεν θες, αμέ θεό σου
μωρά λατρεύεις το χρουσάφι μόνο,
κι αυτόνο προσκυνάς, κι ως είδωλό σου,
καταφρονάς τον ουρανό γι' αυτόνο,
δόξα σου κρίνοντάς το και καλό σου.
Πάσα ανομία μεγάλη, πάσα φόνο
κάμνεις για την πολλά καταραμένη
πείνα του χρουσαφιού, απού σε τυφλαίνει.

... κι έφυγε η δικαιοσύνη από σιμά σου,
τα έργα να μη βλέπει τ' άσκημά σου.

Οι αμαρτώλες πολείρ:

Ιωάννης-Ανδρέας Τρώιλος, Ροδολίνος (1647) – Μέμφη της Αιγύπτου

- Πηγή:
Ιωάννης-
Ανδρέας
Τρώιλος,
Ροδολίνος,
τραγωδία
17ου αιώνα,
επιμέλεια
έκδοσης
Μάρθα
Αποσκήτη,
πρόλογος:
Στυλιανός
Αλεξίου,
Στιγμή,
Αθήνα 1987.

Τοι προδοσές θωρώ και τσ' αδικιές σου,
την υπερηφανειά σου και σκληρότη·
το νόμο πως χαλάς με τσ' εδικές σου
πράξεις της απονιάς, κ' εις μεγαλότη
ράσσεις να περισσέψου οι μόρεσές σου,
με τόσην αγνωσιά κι απανθρωπότη,
που η γης να σε βαστά τρομά και δρώνει,
δε δύνοντάς σε πλιο να σε σηκώνει.

Μέμφη της Αιγύπτου - Ιωάννης-Ανδρέας Τρώιλος, *Ροδολίνος (1647)*

- Πηγή:
Ιωάννης-
Ανδρέας
Τρώιλος,
Ροδολίνος,
τραγωδία 17ου
αιώνα,
επιμέλεια
έκδοσης
Μάρθα
Αποσκήτη,
πρόλογος:
Στυλιανός
Αλεξίου,
Στιγμή, Αθήνα
1987.
[<http://search.lib.auth.gr/Record/223343>]

Σήμερα το λοιπόν κ' η δόξα σβήνει
κ' οι θησαυροί σκορπούσι, κι απομένεις
εις βάσανα...
Καλλιὰ 'τον ογιά σένα να 'χες λάχει
σ' όχθρητες, εις πολέμους κι άγρια μάχη.

Η Μέμφη πιθανότατα εδώ συμβολίζει την πατρίδα του ποιητή,
το Ρέθυμνο.

Οι αμαρτωλές πόλεις: Μέμφη της Αιγύπτου - Ιωάννης-Ανδρέας Τρώιλος, *Ροδολίνος (1647)*

Εικόνα 4. Το κάστρο – Φορτέτζα του Ρεθύμνου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

6^η Ενότητα

Η συμβολική χρήση της Τροίας για τον πολιορκούμενο Χάνδακα

Η συμβολική χρήση της Τροίας για τον πολιορκούμενο Χάνδακα

Εικόνα 5. Αναπαράσταση της αρχαίας Τροίας.

Η συμβολική χρήση της Τροίας για τον πολιορκούμενο Χάνδακα: Μάρκος-Αντώνιος Φόσκολος, *Φορτουνάτος* (1655)

- Μάρκος-Αντώνιος Φόσκολος, *Φορτουνάτος* (1655)

- Πηγή: Κριτική έκδοση Alfred Vincent, Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, Ηράκλειο 1980.

Τέταρτο ιντερμέδιο

Ω Τρόγια κακορίζικη, πατρίδα αγαπημένη,

πώς δύνουνται τα μάτια μου και βλέπου σε καημένη

και δεν τυφλώνονται; Γή* ο νους πώς δεν παραλογίζει, (ή)

κι ήλιος το φως του το λαμπρό σε σκότος δε γυρίζει;

Όφου και πώς τα κρίματα βουλού* τσι πολιτείες,
(βουλιάζουν, καταποντίζουν)

χαλούσι και εις τον άνεμο πέμπου* τσι βασιλείες!
(στέλνουν)

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

6^η Ενότητα

Πραγματικές πόλεις

Πραγματικές πόλεις: Χάνδακας – Μανόλης Σκλάβος, *Της Κρήτης ο χαλασμός*

- Πηγή: Μανόλης Σκλάβος, *Της Κρήτης ο χαλασμός (Η Συμφορά της Κρήτης)*, επιμ. Τασούλα Μ. Μαρκομιχελάκη, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2014.

Αμ' άλλο πάλι πλιότερον είδαμεν, μέγα πράμα
οπ'όκαμεν ο Κύριος, στην Κρήτη μέγα θάμα:
Στες πέντε του Πρωτουλιού*, οκτώ μέρες διαβόντα
(Ιουνίου)
από τον φόβον του σεισμού, αρχίνησε κι εβρόντα, 120
κι εσκοτεινιάσεν ο ουρανός κι εμαύρισεν η μέρα
και όλος ο κόσμος έλεγεν: «Η Παρουσία Δευτέρα»
Και από τον τόσον σκοτασμόν και την μεγάλη αντάρα
εμπήκε ο κόσμος σ' όχλησην και φόβον και τρομάρα.
Εις όλα τα περίγυρα και τα χωριά χαλάζι 125
έρικτε με τες αστραπές, και ο λαός φωνάζει.

Πραγματικές πόλεις: Χάνδακας – Μανόλης Σκλάβος, *Της Κρήτης ο χαλασμός*

- Πηγή:
Μανόλης
Σκλάβος, *Της
Κρήτης ο
χαλασμός (Η
Συμφορά της
Κρήτης)*, επιμ.
Τασούλα Μ.
Μαρκομιχελάκ
η,
Θεσσαλονίκη,
Ινστιτούτο
Νεοελληνικών
Σπουδών,
2014.
[<http://search.lib.auth.gr/Record/1017660>]

Δεν είχαμε άλληνη 'παντοχὴν* ουδέ κανένα θάρρος,
(κάτι άλλο να περιμένουμε)

μόν' με θυμόν η θάλασσα να μασε δώσει χάρος*,
(θάνατο)

διατί όλη νύκτα η θάλασσα εβρόντα κι εβρουχάτον,
(ουράνιο τόξο)

ωσάν ανήμερον θηριόν στο βράχος εμουγκάτον. 130

Σημάδιν έδωκεν ο Θεος το τόξο στη νεφέλη*,

και μετ' αυτό εγνωρίσαμεν πως ο Θεός μάς θέλει.

Σαράντα ημέρες ο λαός είχε χαμοκοιτία*

(κοιμόταν στο έδαφος)

από τον φόβον του Θεού, να μην ρίξει φωτία.

Επέφταν τ' άστρα τ' ουρανού, σαν το Βαγγέλιο κράζει, 135

κι εκ την βοήν η θάλασσα ελέγασιν πως βράζει,

Πραγματικές πόλεις: Χάνδακας – Μανόλης Σκλάβος, *Της Κρήτης ο χαλασμός*

- Πηγή: Μανόλης Σκλάβος, *Της Κρήτης ο χαλασμός (Η Συμφορά της Κρήτης)*, επιμ. Τασούλα Μ. Μαρκομιχελάκη, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2014.

να πέσει από τον ουρανό ιστία να μας κάψει
και με την καταπόντιση στον Άδη να μας θάψει.
Τίς είδε τέτοια φοβερά σημεία στον καιρόν μας,
ωσάν μας τα 'δειξεν εμάς εφέτος ο Θεός μας; 140

Να πέφτουν τ' άστρα του ουρανού, οι μέρες να μαυρίζου,
τα τίμια ξύλα του σταυρού και εικόνες να γυρίζου; [...]

Πραγματικές πόλεις: Χάνδακας – Μανόλης Σκλάβος, *Της Κρήτης ο χαλασμός*

- Πηγή: Μανόλης Σκλάβος, *Της Κρήτης ο χαλασμός (Η Συμφορά της Κρήτης)*, επιμ. Τασούλα Μ. Μαρκομιχελάκη, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2014.

Η αντίληψη της αμαρτίας ως ασθένειας της ψυχής:

Λοιπόν, αν θέλ'τε να 'βρομεν εις τες πληγές βοτάνια,
ας πέσομεν προς τον Θεόν όλοι με την μετάνοια,
ν' αφήσομεν, παρακαλώ, την αρσενοκοιτία
και εκ του Θεού το όνομα να λείψει η βλασφημία· 150
δεν εσιχάθηκεν ο Θεός μόνον την σοδομίαν,
της μάνας του και του σταυρού την τόσην ατιμίαν·
το βάπτισμα, το μύρωμα και την Αγιάν Τριάδα
εβλαστημούμαν Κρητικοί, όλη μας η ομάδα.
Την ζούραν όλοι ας φύγομεν, σαν το βοά ο προφήτης, 155
ειταδεμή, κατέχετε, θάνατος έν' της Κρήτης.

Πραγματικές πόλεις: Χανιά – Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, Ο Κρητικός Πόλεμος

- Πηγή:
Μαρίνος
Τζάνε
Μπουνιαλής,
Ο Κρητικός
Πόλεμος
1645-1669,
επιμ.
Στυλιανός
Αλεξίου –
Μάρθα
Αποσκήτη,
Στιγμή,
Αθήνα 1995.

Ώφου, καημένη μου καρδιά, μαχαίρια πώς σε σφάζου!
Και να 'χα γλώσσες, στόματα χίλια για να χουγιάζου
εις τ' άδικο της Κυδωνιάς, στο φόνον οπού στάθη,
με δίχως δίκιο κι αφορμή τέτοιο κακό να πάθει! ...
Μα να χαλού τες εκκλησιές, να ρίχτου τες εικόνες
που στέκανε στα Βήματα με τες χρυσές κολόνες·
Κι όπου κι αν εύρουσι σταυρό για να τονέ χαλούσι,
τες Τράπεζες να σπούσινε, μετζίτια* να γενούσι!
(τζαμιά)

Κι άρχοντες εκοιτάζανε τα λείψανα κ' εβγάλα
κ' εις το γιαλό τα ρίχτανε όλα, μικρά μεγάλα.

Πραγματικές πόλεις: Χανιά – Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής, *Ο Κρητικός Πόλεμος*

- Πηγή:
Μαρίνος
Τζάνε
Μπουνιαλής,
*Ο Κρητικός
Πόλεμος
1645-1669,*
επιμ.
Στυλιανός
Αλεξίου –
Μάρθα
Αποσκήτη,
Στιγμή,
Αθήνα 1995.

Ήλιε, φεγγάρι και Πουλιά κι αστέρες, θρηνησιτήτε,
που τόσους πλούσιους άρχοντες δίχως τιμή θωρείτε,
να 'χουν καταφρονέματα, σκλάβοι θε να γενούσι,
κ' οι Τούρκοι πώς τους σέρνουσι και να τωνέ κολουύσι!
Ξένοι θε να γενούσινε όλοι, μικροί μεγάλοι,
γιατί κι από τα σπίτια τως μέλλει να τους εβγάλει.
Εκλαίγα κ' εφωνιάζανε: «Χόρτασε τώρα, Χάρε,
πως σκίζουν τα κονίσματα και ρίχτουν τα αλτάρε!»
Τί κρίματά 'τον αφορμή τούτοι κ' εξοριστήσα,
γυναικες κι άντρες και παιδιά εκλάψαν κ' εδακρύσα!
(176, 25 - 177, 20)

Πραγματικές πόλεις: Χανιά

Εικόνα 6. Άποψη του λιμανιού των Χανιών (βενετσιάνικα νεώρια).

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- Εικόνα 1: «Το χωριό Πενταμόδι». Πηγή: Από το προσωπικό αρχείο της καθηγήτριας (φωτογραφία της Χαράς Μαρκάκη).
- Εικόνα 2: «Το σιντριβάνι του Χάνδακα (“Τζιγάντες”)». Πηγή: Από το προσωπικό αρχείο της καθηγήτριας (φωτογραφία της Χαράς Μαρκάκη).
- Εικόνα 3: «Ο αρχαιολογικός χώρος στη Μέμφιδα της Αιγύπτου». Πηγή: <http://www.technova.gr/technova/index.php/2012-06-21-03-15-38/mystirio/147-mythikes-kai-xamenes-poleis>. Copyright.
- Εικόνα 4: «Το κάστρο – Φορτέτζα του Ρεθύμνου». Πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/Ρέθυμνο#/media/File:Fortezza_Retimo_1700.JPG.
- Εικόνα 5: «Αναπαράσταση της αρχαίας Τροίας». Πηγή: <http://www.atsida.gr/video.html>. Copyright.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- Εικόνα 6: «Άποψη του λιμανιού των Χανιών (βενετσιάνικα νεώρια)». Πηγή: <http://www.angelfire.com/super2/greece/chanian1.html>. Copyright.

Σημείωμα Αναφοράς

- Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αναστασία Μαρκομιχελάκη. «Αποτυπώσεις του τόπου στην παλαιότερη λογοτεχνία. Ενότητα 4^η (β' μέρος), Ενότητα 5^η & Ενότητα 6^η (α' μέρος)». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS363/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ευθυμία Χ. Πέτκου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2014-15.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

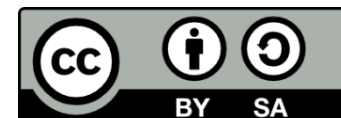

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

